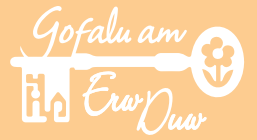

8. Capiau Cwyr Campus a Ffyngau Eraill

Mae'r daflen hon yn rhoi gwybodaeth am gapiau cwyr a ffyngau eraill; ein partneriaeth i'w hybu a chanllawiau ar sut mae rheoli safleoedd claddu er lles ffyngau.

Ffyngau llachar eu lliw yw capiau cwyr yn bennaf a gwelir sawl math gwahanol o gapiau cwyr mewn hen laswelltir heb ei drin a'i aredig, na'i ailhadu na'i drin gyda chemegau. Mae safleoedd claddu'n arbennig o dda ar gyfer dod o hyd i gapiau cwyr oherwydd maent yn ffynnu mewn hen laswelltir byr sy'n cael ei dorri'n rheolaidd.

Mae'r cap cwyr yn rhywogaeth bwysig i Gofalu am Erw Duw. Rydym yn gweithio gyda Chymdeithas Grwpiau Ffwng Prydain i gefnogi cadwraeth capiau cwyr mewn safleoedd claddu.

ADNABOD EICH CAPIAU CWYR

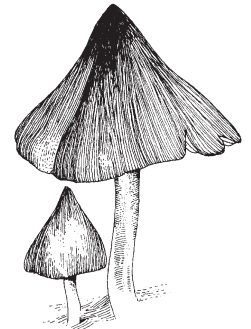
Capiau cwyr yw'r ffyngau mwyaf nodweddiadol efallai mewn hen laswelltiroedd a gellir eu hadnabod yn eithaf hawdd. Gydag enwau fel balerina, gwritgoch, cwpan y coed, serennig a seithliw, maent yn hwyl i chwilio amdanynt ac yn ymddangos yn yr hydref fel gemau wedi'u gwasgaru yn y glaswellt.

Cyn datblygu'r microsgop yn y 18fed ganrif, roedd ffyngau'n gryn dipyn o benbleth, gan ymddangos dros nos ac weithiau roeddent yn cael eu hystyried fel gwaith y 'pwerau tywyll'. Mae'r darn o'r ffwng sydd i'w weld yn 'ffrwyth' llawn sborau bychain iawn. Mae gweddill y ffwng o dan y ddaear ac yn cynnwys ffilamentau bychain fel blew o'r enw 'hyffae', sy'n datblygu'n rhwyll gan dyfu drwy'r deunydd y maent yn cymryd eu bwyd ohono. Enw'r rhwyll ydi 'myseliwm'.

Ffyngau glaswelltir

Mae capiau cwyr a llawer o ffyngau eraill y glaswelltir yn ffurfio myseliwm o amgylch gwreiddiau'r planhigion sy'n tyfu yn y glaswelltir nad oes neb wedi tarfu arno na'i aredig na'i chwistrellu. Mewn geiriau eraill,

'glaswelltir heb ei wella' (gweler taflen A2, Gofalu am Laswelltir). Maent yn rhan o strwythur cymhleth y cynefin hwn ac mae'r rhan fwyaf ohonynt yn dadelfennu ac yn ailgylchu. Maen nhw'n torri'r llystyfiant marw i lawr, gan ddychwelyd ei faethynnau i'r pridd, ac maent yn rhan hanfodol o fywyd. Mae safleoedd sydd â chyfoeth o ffyngau, a chapiau cwyr yn arbennig, yn brin yn y DU yn awr ac mae safleoedd claddu'n ffurfio rhwydwaith hanfodol o'r safleoedd hyn ledled y wlad.

Hygrofforws

Y ffyngau nodweddiadol eraill mewn glaswelltiroedd yw pastwn y tylwyth teg, tafod y ddaear a chylchoedd tylwyth teg.

Helpu capiau cwyr

Mae capiau cwyr angen glaswellt byr sy'n cael ei dorri neu ei bori'n rheolaidd. Wrth gynllunio'r gwaith o reoli glaswelltir (gweler taflen A2, Gofalu am Laswelltir), cadwch lygad am gapiau cwyr yn yr hydref. Os oes gennych chi ardal ble mae llawer ohonynt i'w cael, yna ystyriwch dorri'r ardal hon yn rheolaidd.

Pan mae capiau cwyr yn ymddangos, rhowch y gorau i dorri'r glaswellt am ychydig wythnosau, fel eu bod yn cael dwyn ffrwyth ac fel bod pobl yn gallu eu gweld. Fel gyda'r holl laswelltir, rhaid cael gwared ar y glaswellt sydd wedi'i dorri a pheidio â defnyddio unrhyw fwyd na gwrtaith na chwistrell lladd mwsogl. Gallwch geisio adnabod y capiau cwyr a chofiwch dynnu eu lluniau. Yna gellir anfon y lluniau hyn at arbenigwr ffyngau (mycolegydd), a fydd yn gallu eu hadnabod i chi efallai. Rhowch wybod i bobl am y capiau cwyr sy'n tyfu yn eich safle claddu a pha mor arbennig a hardd ydyn nhw.

Cap cwyr

FFYNGAU a CHOED

Dyma berthynas ryfeddol a chymhleth arall. Mae coed a ffyngau wedi esblygu gyda'i gilydd ac maent yn angenrheidiol i'w gilydd. Mae amrywiaeth o ffyngau'n byw yn ac o amgylch gwreiddiau coed, gan helpu i amsugno dŵr a maethynnau o'r pridd. Mae ffyngau'n torri pren marw a hen ddail i lawr yn ystod bywyd y goeden ac yna, yn y diwedd, maent yn lladd y

8. Capiau Cwyr Campus a Ffyngau Eraill

goeden ac yn helpu gyda'i dadelfennu, gan ailgylchu'r maethynnau yn ôl i'r pridd.

Mae coed yw hynafol, a choed feteran eraill, yn cael eu tyllu gan ffwng. Credid ar un adeg bod hyn yn gwneud y goeden yn fwy tebygol o ddymchwel ond mae'n cael ei ystyried fel mecanwaith goroesi yn awr, sy'n gwneud y goeden yn gryfach. Cadwch lygad am 'gywion y goedwig' yn eu melyn llachar yn tyfu ar goed yw.

Mwy am ffyngau a choed

Mae ffyngau a choed yn helpu'i gilydd drwy drosglwyddo maethynnau rhwng yr hyffae ffyngaid a gwreiddiau'r coed. Mae coed yn cymryd dŵr a maethynnau o'r pridd drwy wreiddiau mân a blew wreiddiau. Mae coed yn gallu sugno digon o ddŵr ond maent yn wael am amsugno digon o faethynnau i gyflenwi'r goeden gyfan; mae'r ffwng yn gallu helpu gyda hyn. Mae'r ffwng yn amsugno maethynnau drwy ei we cyfan o hyffae, sy'n cael eu trosglwyddo wedyn i wreiddiau'r coed ble ceir gwe drwchus o hyffae wedi'u lapio o amgylch gwreiddiau'r goeden fel bod maethynnau'n gallu pasio i mewn i'r gwraidd. Am hynny, mae'r goeden yn cyflenwi siwgr i'r ffwng, sydd wedi'i gynhyrchu yn y dail drwy ffotosynthesis.

Mae ffyngau'n gallu cymryd hyd at chwarter y bwyd y mae coeden yn ei wneud ond mae hyn dal yn fuddiol i'r goeden; cymaint felly fel bod yr egin goed yn y

meithrinfeydd coed yn cael eu 'brechu' gyda ffyngau priodol. Mae hyn yn gwneud iddynt dyfu ddwywaith yn gynt na choed ifanc heb eu brechu. Gall ffyngau dorri pob math o ddeunydd i lawr, gan gynnwys pren, dail, esgyrn, cyrn, plu a ffwr. Ceir hefyd ffwng sy'n torri creosot ac olew i lawr, gan gynnwys disel a thanwydd jet! Mae rhai'n gyffredinol o ran yr hyn maent yn bwydo arno ac eraill yn benodol iawn, fel yr *Arthroderma curreyi*, sy'n pydru plu a hefyd peli tennis, neu *Marasmius buxi*, sydd ond yn dadelfennu dail pren boc.

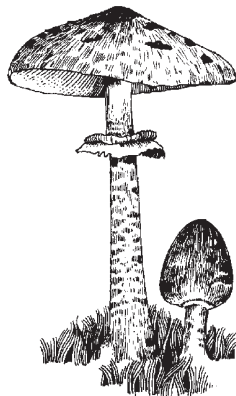
Sut mae helpu

- Gadewch bren marw mewn coeden oni bai fod tyfwr neu contractwr coed yn dweud ei fod yn beryglus.
- Crëwch bentwr o bren marw ar gyfer unrhyw docion neu ganghennau sydd wedi syrthio oddi ar goed. Gellir cadw'r pentwr allan o'r ffordd yn daclus a bydd yn llesol i lawer o ffyngau sy'n byw ar bren marw, yn ogystal â llawer o anifeiliaid ac adar.

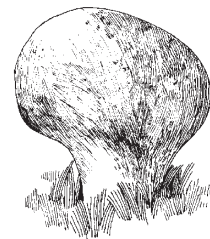
Mae ffyngau'n rhan hanfodol o blanhigion byw a marw. Ychydig iawn sy'n wenwynig ac maent yn ddiddorol i ddsygu amdanynt. Peidiwch â'u difrodi na'u tynnu ac ystyriwch ofyn i fycolegydd ymweld â'ch safle i chwilio am ffyngau yn eich ardal. Efallai bydd Cymdeithas Grwpiau Ffwng Prydain ac ymddiriedolaeth natur leol yn gallu eich helpu chi gyda gwneud hyn.

Geoglossum

Parasol

Coden fwg

Cysylltiadau defnyddiol

Cymdeithas Grwpiau Ffwng Prydain, www.abfg.org

Cymdeithas Fycolegol Prydain, www.britmycolsoc.org.uk

Gofalu am Erw Duw, www.caringforgodsacre.org.uk

Yr Ymddiriedolaethau Natur, www.wildlifetrusts.org

Darllen defnyddiol

Complete Guide to British Mushrooms and Toadstools

Fungi Name Trail – siart plygu'r Cyngor Astudiaethau Maes

Gwefan Capiau Cwyr - www.aber.ac.uk/waxcap